

วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคลและมาตรการทางอาญา ที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาถึงมาตรการบังคับทางอาญาที่มีอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและของต่างประเทศครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคลและมาตรการทางอาญาที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในหลายประเด็นดังนี้

4.1 นิติบุคคลที่ต้องรับผิดชอบทางอาญา

จากการศึกษานิติบุคคลสามารถแบ่งออกเป็นนิติบุคคลตามนิติบุคคลเอกชนและกฎหมายมหาชน นิติบุคคลเอกชนนั้นเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งและจดทะเบียนและได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน บริษัท สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น โดยเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่ได้กำหนดหรือตกลงกันไว้ เช่น การจัดตั้งหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด เพื่อประกอบธุรกิจการค้าแสวงหากำไรเป็นต้น ส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนเป็นนิติบุคคลที่เกิดขึ้นโดยมีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล แม้นิติบุคคลทั้งสองประเภทนี้จะมีที่มาจากกฎหมายที่แตกต่างกันแต่นิติบุคคลทั้งสองประเภทเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่างก็ต้องรับผิดชอบทางอาญาเหมือนกัน เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องรับผิด โดยหลักการแล้วแม้นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนจะเป็นนิติบุคคลที่เป็นหน่วยงานของรัฐในลักษณะต่างๆเมื่อกระทำความผิดก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เช่น กรณีหน่วยงานราชการปล่อยน้ำเสีย หรือโรงพยาบาลของรัฐกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งอธิบดี ผู้อำนวยการกองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอาจจะต้องรับผิดในทางอาญาเพราะถือว่าเป็นผู้แทนของนิติบุคคลตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัตินั้นถือกันว่าหน่วยงานราชการจะไม่ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาและส่งผลให้ความรับผิดของผู้แทนเหล่านั้นตกไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่ฟ้องคดีก็คือรัฐโดยผ่านทางอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดก็เป็นหน่วยงานราชการที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเช่นกันทำให้เกิดเป็นมิตินี้ที่แปลกประหลาดหากเทียบว่ารัฐคือบุคคลหนึ่งการฟ้องตัวเองจึงเป็นเรื่องที่น่าจะเกิดขึ้นไม่ได้ อีกทั้งหากมีการลงโทษโดยการปรับเช่นเดียวกับนิติบุคคลเอกชนค่าปรับที่จ่ายไปก็จะเป็นไม่ต่างกับกับการย้ายเงินจากกระเป๋าซ้ายไปไว้ที่กระเป๋ายขวา เพราะค่าปรับที่เสียไปก็ต้องถูกส่งกลับมายังรัฐตามระเบียบ

กระทรวงการคลัง นอกจากนี้รัฐยังมีหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลสิ่งแวดล้อมโดยตรงอยู่แล้วเมื่อเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้น รัฐก็ต้องเข้าไปฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นการกระทำจากผู้ใดเพียงแต่รัฐมีสิทธิเรียกเก็บเงินจากผู้ที่ก่อให้เกิดมลภาวะนั้นได้เท่านั้น แต่หากจะไม่มีมาตรการลงโทษการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายเลยนั้นก็อาจจะทำให้หน่วยราชการขาดความระมัดระวังในการปฏิบัติตามกฎหมายที่มุ่งจะคุ้มครองสิ่งแวดล้อม อีกทั้งราชการก็เป็นหน่วยงานใหญ่มีหน่วยงานมากมายหากหน่วยงานเหล่านั้นกระทำการโดยขาดจิตสำนึกก่อให้เกิดความเสียหายแต่ไม่ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นก็ดูจะไม่เป็นธรรมแก่สังคมเช่นกัน

4.2 เจตนารมณ์การลงโทษในกฎหมายสิ่งแวดล้อม

เจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นสิ่งที่สำคัญมากและยังมีความแตกต่างจากเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาทั่วไปตามที่ได้ศึกษามาแล้ว ดังนั้นโทษทางอาญาในกฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงไม่ได้มีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียว จึงมีการนำมาตรการอื่นมาใช้เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วย เช่นการริบทรัพย์สิน การยึดทรัพย์ การบริการสังคม การเผยแพร่ผลการดำเนินคดีและการกระทำความผิด รวมไปถึงการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การห้ามประกอบอาชีพบางอย่างด้วย และแม้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมจะไม่ได้มีเจตนาในการลงโทษบุคคลแต่เป็นการมุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อมีการกระทำความผิดก็ต้องมีการลงโทษและโทษที่จะลงก็ต้องบรรลุวัตถุประสงค์ในส่วนของการยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิด หรือมีการกระทำความผิดซ้ำอีก การแก้ไขผู้กระทำความผิดและการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อันเป็นเครื่องมือการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมวิธีหนึ่งรวมถึงมาตรการเสริม เช่น หลัก Command and Control จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำมาตรการต่างๆมาใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องมีความหลากหลายและหนักเบาไปตามสถานการณ์ เพื่อให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.3 มาตรการบังคับทางอาญาด้านโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้กับนิติบุคคล

มาตรการบังคับทางอาญาด้านโทษถือเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการข่มขู่และยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดแต่เนื่องจากโทษที่มีอยู่ออกแบบมาเพื่อใช้กับบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีชีวิตและร่างกายอย่างแท้จริง การลงโทษประหารชีวิต จำคุก กักขังจึงถือเป็นโทษที่มีความรุนแรงเพราะโทษเหล่านั้นส่งผลต่อชีวิต ร่างกายและเสรีภาพที่เจ้าของชีวิตย่อมต้องหวงแหนกว่าสิ่งใด แม้โทษปรับและริบทรัพย์สินจะมีผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดเช่นกันแต่ก็ถือว่าน้อยกว่าโทษที่กล่าวมา

เพราะหากยังมีชีวิตและเสรีภาพก็ยังมีโอกาสที่จะแสวงหาให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นใหม่ได้ แต่ทว่าในกรณีของนิติบุคคลนั้นจะแตกต่างออกไปจากบุคคลธรรมดาเนื่องจากสภาพของนิติบุคคลนั้นเป็นเพียงบุคคลที่ถูกสมมติขึ้นตามกฎหมายจึงไม่มีชีวิตและเนื้อตัวร่างกายอย่างคนธรรมดาทำให้ไม่อาจนำโทษที่มีอยู่มาลงโทษแก่นิติบุคคลได้ทุกอย่างเพราะโทษที่จะลงถูกจำกัดโดยสภาพของนิติบุคคลนั่นเอง จากความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวทำให้ในกฎหมายต่างประเทศเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดโทษและอัตราโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลและบุคคลธรรมดาแตกต่างกันโดยโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลนั้นประกอบไปด้วยโทษจำคุกและโทษปรับ ส่วนนิติบุคคลจะใช้โทษปรับเพียงอย่างเดียวแต่โทษปรับสำหรับนิติบุคคลนั้นจะมีอัตราสูงกว่าบุคคลธรรมดาตามากเช่น ตามกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด (The Clean Air Act หรือ CAA) ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดโทษในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดาจะต้องถูกปรับสูงถึง 100,000 เหรียญสหรัฐและจำคุก 1 ปี ส่วนกรณีนิติบุคคลอาจถูกปรับถึง 500,000 เหรียญสหรัฐและอาจถูกปรับเพิ่มเป็นสองเท่าหากเป็นการกระทำความผิดซ้ำ¹ ประเทศออสเตรเลียก็ให้อัตราโทษปรับอย่างสูงแก่นิติบุคคลเช่นกัน ตัวอย่างเช่นในรัฐ New South Wales ที่กำหนดให้กรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดอาจต้องถูกลงโทษเป็นเงินสูงถึง 1,000,000 เหรียญออสเตรเลียส่วนบุคคลธรรมดาอาจถูกจำคุก 7 ปีและโทษปรับ 250,000 เหรียญออสเตรเลียสำหรับข้อหาที่มีความผิดร้ายแรง² ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราโทษปรับสำหรับนิติบุคคลนั้นสูงกว่าบุคคลธรรมดาถึงห้าเท่าสำหรับกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาและสี่เท่าสำหรับประเทศออสเตรเลีย ส่วนประเทศญี่ปุ่นและประเทศสิงคโปร์ก็มีการแยกโทษที่ใช้แก่นิติบุคคลออกจากบุคคลธรรมดาเช่นเดียวกันแต่ประเทศสิงคโปร์ยังมีการนำไปใช้เฉพาะในกฎหมายว่าด้วยของเสียอันตราย หรือ The Hazardous Waste (Control of Export, Import and Transit) Act ซึ่งได้เอาแม่แบบมาจากกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย³

สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่มี การแยกโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลและบุคคลออกจากกันทำให้โทษที่ใช้แก่นิติบุคคลกับนิติบุคคลเป็นอย่างเดียวกัน โดยโทษที่นำมาใช้นั้น

¹ Kathryn L.Schroeder, Environmental Law, THOMSON DELMAR LEARNING: Unites States, p.142 - 145

² Jennifer Norberry, AUSTRALIAN POLLUTION LAWS - OFFENCES, PENALTIES AND REGULATORY AGENCIES, online:
<http://www.aic.gov.au/publications/proceedings/26/norberry.pdf>

³ Terri Mottershead, Environmental Law and Enforcement in the Asia-Pacific Rim, Hong Kong: Sweet&Maxwell Asia, 2002 pp.395-424

ประกอบไปด้วยโทษจำคุก ปรับและริบทรัพย์สิน สำหรับโทษปรับที่นำมาใช้กับนิติบุคคลนั้นในบางพระราชบัญญัติอาจมีอัตราค่าปรับสูงถึง 500,000 บาท⁴ ความผิดที่จะมีอัตราค่าปรับสูงเช่นนี้ก็มีน้อยมาก ส่วนการริบทรัพย์สินนั้นแม้จะเปิดโอกาสให้ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ใช้ในการกระทำความผิดพระราชบัญญัตินี้กลับใช้ในความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรเป็นส่วนใหญ่เช่น ป่าไม้หรือประมงแต่ในส่วนของผู้ก่อมลพิษที่สร้างปัญหามลภาวะอย่างรุนแรงในรูปของการประกอบอุตสาหกรรมมีเพียงในส่วนของปิโตรเลียมและแร่เท่านั้นและเฉพาะบางความผิดเท่านั้นที่จะปรับได้ซึ่งโดยมากจะเป็นเรื่องของการกระทำผิดเกี่ยวกับสัมปทานมากกว่าที่จะเป็นการกระทำความผิดเนื่องจากการก่อมลพิษ

เมื่อวิเคราะห์ถึงโทษที่ใช้แก่นิติบุคคลตามกฎหมายไทยแล้วเห็นว่าโทษที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลเนื่องจากอัตราโทษที่ใช้ยังถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสังคมและไม่อาจยับยั้งการกระทำความผิดของนิติบุคคลได้ แนวทางหนึ่งที่ต่างประเทศนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวคือการแยกโทษที่ใช้กับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลออกจากกันและกำหนดอัตราโทษปรับที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาสำหรับนิติบุคคลซึ่งจะช่วยให้โทษที่ใช้แก่นิติบุคคลมีความชัดเจนขึ้นและช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการที่ไม่อาจนำโทษบางชนิดมาใช้แก่นิติบุคคลได้เป็นอย่างดีเพราะการที่นิติบุคคลซึ่งกระทำความผิดนั้นไม่อาจรับโทษจำคุกซึ่งถือเป็นโทษที่หนักกว่าโทษปรับและโทษปรับที่จะใช้กับนิติบุคคลนั้นก็ป็นอัตราเดียวกับบุคคลธรรมดาทั้งที่สภาพการกระทำความผิดส่วนใหญ่ที่มีความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างสูงนั้นเกิดจากการกระทำของนิติบุคคลเกือบทั้งสิ้น

ส่วนโทษริบทรัพย์สินนั้นยังถือว่ามีความเหมาะสมอยู่เพราะส่งผลถึงทรัพย์สินของนิติบุคคลซึ่งเป็นสิ่งนิติบุคคลมีความหวงแหน ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าโทษที่อยู่ในปัจจุบันยังมีความเหมาะสมที่จะใช้แก่นิติบุคคล หากแต่สิ่งที่เป็นปัญหาที่ทำให้การใช้โทษไม่ได้ผลกับนิติบุคคลคืออัตราโทษที่ใช้แก่นิติบุคคลที่ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำซ้ำยังอยู่ในอัตราเดียวกับบุคคลธรรมดาจึงส่งผลให้โทษที่ใช้แก่นิติบุคคลไม่เด็ดขาดพอที่จะยับยั้งการกระทำความผิดได้ ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศนั้นมีการกำหนดโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลและบุคคลธรรมดาแยกออกจากกันและกำหนดโทษปรับไว้ในอัตราสูงจึงส่งผลให้ผู้กระทำหรือจะกระทำความผิดต้องชั่งน้ำหนักระหว่างกาปฏิบัติตามกฎหมายหรือการถูกปรับหากถูกดำเนินคดีซึ่งช่วยยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี

⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

4.4 มาตรการบังคับทางอาญาอื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้กับนิติบุคคล มาตรการบังคับทางอาญาอื่นเป็นมาตรการทางอาญาอย่างหนึ่งแต่ไม่ใช่โทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่จะเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างหากจากโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยแม้ว่าในบางกรณีอาจมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันอย่างเช่นการสั่งห้ามประกอบกิจการกับการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีการกำหนดที่มีจุดประสงค์เช่นเดียวกันคือห้ามการประกอบอาชีพเหมือนกัน แต่การบัญญัติไว้เป็นพิเศษนั้นถือว่าเป็นมาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในกรณีนั้นโดยเฉพาะซึ่งต่างจากกรณีของวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่สามารถใช้บังคับได้อยู่แล้วตามดุลพินิจศาลโดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้อีก นอกจากนี้มาตรการบังคับทางอาญาอื่นนี้ยังมีความหลากหลายมากกว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดไว้เพียง 5 ประการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 39 เท่านั้นแต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยก็มีข้อดีที่สามารถนำมาใช้ได้เป็นการทั่วไปไม่จำกัดแต่ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น มาตรการทางอาญาอื่นตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงถือว่าเป็นมาตรการที่อาจจะเข้ามาแก้ไขปัญหาในส่วนของมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อมได้ดี เพราะมาตรการอื่นเป็นการบัญญัติขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพการกระทำความผิดเฉพาะกรณี สำหรับมาตรการบังคับทางอาญาอื่นที่สำคัญและอาจนำมาใช้กับนิติบุคคลได้อย่างเหมาะสมคือ การสั่งหยุดประกอบกิจการ การห้ามการประกอบกิจการสั่งให้เลิกประกอบกิจการและการรอกการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแล้วแต่รอกการลงโทษ การนำมาตรการเผยแพร่การกระทำความผิดและการดำเนินคดีแก่นิติบุคคลซึ่งจะวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมดังต่อไปนี้

ก) การสั่งหยุดประกอบกิจการ การห้ามการประกอบกิจการ การสั่งให้เลิกประกอบกิจการ เมื่อพิจารณาในส่วนนี้จะเห็นว่าเป็นการสั่งที่มีผลต่อการประกอบกิจการโดยตรงซึ่งมีผลทำให้การดำเนินกิจการต้องหยุดลงชั่วคราวหรือถาวรตามแต่กรณี ในกรณีเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ที่ถูกสั่งเป็นนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อประกอบกิจการนั้นเพราะย่อมกระทบกระเทือนต่อการดำเนินกิจการที่ต้องหยุดชะงักลงหรืออาจต้องปิดตัวลงไปหรือที่หนักกว่านั้นคือห้ามประกอบกิจการนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด นอกจากนี้ที่ต้องประสบปัญหาในการดำเนินกิจการแล้วนิติบุคคลอาจถึงขั้นต้องเลิกความเป็นนิติบุคคลไปด้วยเนื่องจากการดำเนินกิจการที่ถือว่าเป็นขอบแห่งวัตถุประสงค์ถูกสั่งห้ามไม่ให้ดำเนินกิจการอีกต่อไป คำสั่งที่มีผลถึงการดำรงอยู่ของนิติบุคคลน่าจะทำให้นิติบุคคลต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินกิจการมากขึ้นเพราะความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากคำสั่งดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมายไม่น่าจะคุ้มกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามนิติบุคคลยังอาจดำเนินการเปลี่ยนแปลงแก้ไขขอบวัตถุประสงค์ให้

สามารถดำเนินกิจการอื่นได้หรือเมื่อเลิกไปแล้วก็ตั้งขึ้นมาใหม่ได้ซึ่งอาจทำให้มาตรการนี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพียงแต่จะสร้างความยุ่งยากเพิ่มขึ้นเท่านั้น

ข) การรอกการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแล้วแต่รอกการลงโทษ มาตรการนี้ตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายของโทษจำคุกระยะสั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งยังไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนและไม่ได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ให้ได้มีโอกาสกลับตัวเป็นพลเมืองดีหากมีเหตุผลสมควรที่แสดงว่าผู้นั้นอาจกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ อันจะเป็นผลดียิ่งกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดประเภทนี้โดยการจำคุกระยะสั้น ซึ่งอาจส่งผลร้ายต่อผู้กระทำความผิดและต่อสังคมยิ่งกว่า⁵ เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาจได้รับการถ่ายทอดความคิดและวิธีการทำความผิดวิธีอื่น ๆ จากผู้ที่ได้รับโทษจำคุกอยู่แล้วได้ การรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 จะกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษหรือไม่ก็ได้ นอกจากนี้หากศาลมีคำสั่งให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ก็อาจสั่งให้นำวิธีการคุมประพฤติมาใช้กับผู้กระทำความผิด ซึ่งทั้งนี้ตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมก็ได้มีการนำหลักเรื่องการรอกการกำหนดโทษและกำหนดโทษแล้วแต่รอกการลงโทษมาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หากเห็นว่าการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้จะเป็นประโยชน์แก่การป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำยิ่งกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเหล่านั้น เช่นที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 มาตรา 80 ซึ่งบัญญัติว่า "ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือความผิดตามกฎหมายอื่นในกรณีที่เป็นความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าศาลเห็นว่าการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษความผิดไว้โดยกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าในการทำให้สำนึกในการกระทำความผิดหรือการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดทำนองเดียวกันอีก ศาลที่พิพากษาคความผิดดังกล่าวจะรอกการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแล้วแต่รอกการลงโทษความผิดเหล่านั้นไว้ โดยกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ซึ่งต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุน ต้องปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนดก็ได้ โดยจะเป็นเงื่อนไขให้ดำเนินการหรืองดเว้นการดำเนินการอย่างใดเพื่อให้มีการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วหรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดเช่นนั้นอีก หรือเพื่อทำประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดแก่ส่วนรวมก็ได้ ในกรณีนี้ศาลจะแต่งตั้งบุคคลใดไว้คอยสอดส่องดูแลและแนะนำเพื่อให้การเป็นไปตามคำพิพากษานั้น โดยจะกำหนดให้

⁵ จิตติ ดิงศภทิพย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการ พิมพ์), 2546, หน้า1208.

ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าป่วยการสำหรับการงานของบุคคลดังกล่าวไว้ด้วยก็ได้" แต่ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะนำมาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษมาใช้กับผู้กระทำความผิดไว้ ดังนี้เมื่อตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งมีโทษในทางอาญา อันถือได้ว่าเป็นกฎหมายอาญาและเป็นกฎหมายเฉพาะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา เพื่อนำมาตรการดังกล่าวมาใช้กับผู้กระทำความผิดไว้ กรณีจึงต้องนำหลักเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องการรอกการกำหนดโทษและการรอกการลงโทษซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันถือได้ว่าเป็นกฎหมายทั่วไปในทางอาญามาบังคับใช้ ดังนั้นในการพิจารณาของศาลว่าจะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจึงต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด ความประพฤติ สภาพความผิด หรือเหตุอันควรปราณี ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เช่นกัน ทั้งนี้มาตรการการรอกการกำหนดโทษและการรอกการลงโทษที่นำมาใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก และให้ผู้กระทำความผิดได้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะของแนวคิดตามมาตรการนี้ ถือว่ามีความใกล้เคียงกับมาตรการคุมประพฤติและงานบริการสังคมมาก แต่มาตรการคุมความประพฤติและงานบริการสังคมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้นมีลักษณะที่มุ่งเน้นไปที่การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา เนื่องจากเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้ หรือให้ผู้กระทำความผิดฝึกหัดทำอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ หรือให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือประพฤตินั้นใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก หรือให้ผู้กระทำความผิดไปบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ดังนี้มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาจึงมีข้อจำกัดตรงที่สามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่มาตรการในทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมนี้ได้เปิดโอกาสให้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางยิ่งกว่าโดยไม่ได้มีการระบุเงื่อนไขไว้ให้ต้องปฏิบัติไว้โดยตรงเหมือนในประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นศาลจึงสามารถนำมาตรการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวไปใช้ได้ทั้งกรณีของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ทั้งมาตรการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษในกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังได้คำนึงถึงการเยียวยาความเสียหายยิ่งกว่ามาตรการรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเห็นได้ว่าตามเงื่อนไขการคุมความประพฤติจะมุ่งเน้นถึงการแก้ไขผู้กระทำความผิด ดังนั้นเมื่อมาตรการลงโทษทางอาญาที่นำมาใช้กับนิติบุคคลได้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ โทษปรับและริบทรัพย์สินนั้น ยังขาดความเหมาะสม การเปลี่ยนจากการลงโทษมาเป็นการเยียวยาความเสียหายหรือดำเนินกิจกรรม

อื่นที่จะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าการลงโทษจึงเป็นแนวหนึ่งที่มีความเหมาะสมที่น่าจะนำมาใช้เป็นมาตรการบังคับทางอาญาซึ่งในปัจจุบันมีการบัญญัติมาตรการนี้ไว้ในพระราชบัญญัติฉบับเดียวเท่านั้นคือ พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2542 มาตรา 80

ค) การเผยแพร่การกระทำความผิดและการดำเนินคดีแก่นิติบุคคล

จากการศึกษาทำให้พบว่าการเสนอข่าวสารและการเผยแพร่ผลการดำเนินคดีต่อนิติบุคคลน้อยมากซึ่งโดยมากแล้วจะมีการนำเสนอข่าวก็ต่อเมื่อมีความเสียหายในวงกว้างเกิดขึ้นแล้วเช่น กรณีแม่น้ำตาปีเน่าเสีย กรณีแม่น้ำเจ้าพระยาเน่าเสีย เป็นต้นและมีการรวมตัวกันของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนทำการประท้วงหรือร้องเรียน อีกทั้งสื่อมวลชนที่มีหน้าที่ในการเสนอข่าวก็มักจะเสนอข่าวเฉพาะในช่วงแรกๆที่กระแสดความขัดแย้งกำลังเกิดขึ้นเท่านั้นแต่จะไม่มี การติดตามผลการดำเนินคดีแก่นิติบุคคลที่กระทำความผิดอย่างต่อเนื่องจนในที่สุดเรื่องราวที่เกิดขึ้นก็จะเงียบหายไปจากสังคม ทั้งที่จริงแล้วการเผยแพร่การกระทำความผิดและการดำเนินคดีแก่นิติบุคคลสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้อย่างหนึ่ง เพราะการที่ ห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลย่อมไม่อยากจะเสื่อมเสียชื่อเสียงและภาพลักษณ์ ของบริษัทซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในทางการค้า การละเมิดต่อสิ่งที่คนในสังคมให้ความสำคัญนอกจาก จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายแล้วยังอาจถูกตอบโต้ในทางสังคมด้วย เช่นการไม่ใช้สินค้าหรือ บริการจากบริษัทที่กระทำความผิดซึ่งจะสร้างความเสียหายให้แก่บริษัทอย่างมากยิ่งกว่าการได้รับ โทษทางอาญาเสียอีก ในประเด็นนี้ประเทศสิงคโปร์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมี การกระทำความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมน้อยมากและความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ต่ำ แม้ว่าโทษทางอาญาที่ใช้ในความผิดส่วนใหญ่จะไม่สูงมากก็ตาม⁶

นอกจากนี้ยังมีข้อนำสังเกตอีกด้วยว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ในคดีสิ่งแวดล้อมจะเน้นหนักไปในทางการฟ้องร้องทางแพ่งมากกว่าที่จะฟ้องร้องให้ผู้กระทำความ ผิดรับโทษทางอาญาโดยแทบจะไม่เห็นการฟ้องเป็นคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นคดีใหญ่หรือเล็กซึ่งการที่คดี ไม่ขึ้นไปสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นทำให้น่าคิดว่าเป็นเพราะกฎหมายมีความควบคุมอย่างรัดกุมและเปิด โอกาสให้คดีขึ้นสู่ศาลหรือไม่ด้วย เพราะหากไม่มีการนำคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมก็ย่อมไม่อาจ นำมาตรการทางอาญามาใช้ในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมาตรการในการการเผยแพร่การกระทำความผิดและการ ดำเนินคดีแก่นิติบุคคลจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อสังคมให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและคนใน สังคมก็ต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกให้กับคน

⁶ ชัชชม อรรถกัญญา, การเสวนาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมกำกับการบังคับใช้กฎหมาย วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2544.

แต่หากมองในอีกแง่หนึ่งการเผยแพร่การกระทำผิดและการดำเนินคดีอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมตื่นตัวในการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้นก็เป็นได้

4.5 มาตรการทางอาญาด้านวิธีการเพื่อความปลอดภัย

มาตรการนี้เป็นมาตรการที่สามารถนำไปใช้ได้กับความผิดอาญาทุกประเภทแต่มีข้อจำกัดบางอย่างเกี่ยวกับการนำไปใช้แก่นิติบุคคลตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัย อย่างไรก็ตามวิธีการเพื่อความปลอดภัยนี้ก็มีข้อดีที่สามารถใช้ได้เป็นการทั่วไปในความผิดอาญาทุกประเภทหากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดโดยที่กฎหมายไม่ต้องกำหนดให้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้อีก ทำให้ศาลสามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ได้อย่างกว้างขวางแต่จากการศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกากลับพบว่าศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยน้อยมากแม้ว่าพนักงานอัยการจะมีคำขอเข้ามาก็ตาม ทั้งที่จริงแล้ววิธีการเพื่อความปลอดภัยบางชนิดไม่จำเป็นต้องมีคำขอขึ้นมาศาลก็มีอำนาจสั่งได้ทำให้มาตรการทางอาญานี้แทบจะถูกลืมไปว่ายังมีมาตรการทางอาญานี้ที่จะช่วยส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อีกประการหนึ่ง

นอกจากนี้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในส่วนของ การเรียกประกันทัณฑ์บนและการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างยังมีความเหมาะสมกับการนำมาใช้แก่นิติบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก การประกันทัณฑ์บนนั้นยังไม่จำเป็นต้องมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพียงแต่จะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือจะกระทำการใดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติศาลก็สั่งให้ผู้นั้นทำประกันทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าวตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดไม่เกินสองปีและจะสั่งให้มีประกันหรือไม่ก็ได้⁷ การเรียกประกันทัณฑ์บนดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่กล้ากระทำความผิดได้ในระดับหนึ่งซึ่งถือว่าการบัญญัติไว้เช่นนี้มีส่วนช่วยในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การเรียกประกันทัณฑ์บนแล้วยังมีการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างซึ่งคล้ายกับการสั่งหยุดประกอบกิจการ การห้ามการประกอบกิจการ การสั่งให้เลิกประกอบกิจการเพราะมีผลต่อการดำเนินกิจการของผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกันซึ่งผลดีของการบัญญัติไว้เช่นนี้ได้วิเคราะห์ไว้แล้วข้างต้นซึ่งการบัญญัติไว้ในวิธีการเพื่อความปลอดภัยทำให้ไม่ต้องมีการบัญญัติในเรื่องของการดำเนินกิจการอีกก็ได้แต่สิ่งสำคัญก็คือการที่ศาลจะใช้อำนาจในส่วนของการเรียกประกันทัณฑ์บนหรือไม่เท่านั้น

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46

4.6 การนำมาตรการทางปกครองมาใช้กับมาตรการทางอาญา

จากการศึกษาพบว่ามาตรการทางปกครองเป็นมาตรการที่ถูกนำมาใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากที่สุดทั้งในส่วนของการประกาศกำหนดค่ามาตรฐานต่างๆ การออกคำสั่งให้ต้องปฏิบัติหรือห้ามไม่ให้ปฏิบัติ การออกใบอนุญาต ระเบียบใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต มาตรการเหล่านี้โดยมากจะเป็นมาตรการที่นำมาใช้เป็นอันดับแรกในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือประกาศที่กำหนดไว้โดยชอบก็จะมีกรรมนำมาตรการทางอาญามาใช้บังคับในลำดับต่อมาโดยถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตาม มาตรการทางปกครองที่นำมาใช้ยังมีปัญหาหลายประการเช่น เจ้าพนักงานไม่อาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ได้เนื่องจากการกีดกันจากบุคคลอื่น เช่นการสั่งปิดโรงงานที่ส่งผลให้ต้องมีคนตกงาน เจ้าหน้าที่ก็อาจถูกคนเหล่านั้นเดินประท้วงกีดกันเพื่อไม่ให้ปิดโรงงานหรือให้เปิดโรงงานใหม่ การไม่ดำเนินการของเจ้าพนักงานตามหน้าที่เนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่นการทุจริตในหน้าที่เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้การใช้มาตรการทางปกครองไม่ได้ผลเท่าที่ควร และอาจส่งผลให้การกระทำความผิดนั้นไม่ได้ถูกนำมาดำเนินคดีตามกฎหมายอีกด้วย ทั้งนี้ มาตรการทางปกครองนี้มีการนำมาใช้ทั้งก่อนและหลังมีการใช้มาตรการทางอาญาแล้ว ตัวอย่างเช่นในบางกรณีมาตรการทางปกครองอาจถูกนำมาใช้ในลักษณะที่เป็นมาตรการประกอบกับมาตรการทางอาญาได้ เช่นตามพระราชบัญญัติแร่ที่นอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษทางอาญาแล้วยังอาจถูกรัฐมนตรีเพิกถอนประทานบัตรได้อีกส่วนหนึ่งด้วย เนื่องจากการถอนประทานบัตรเป็นเรื่องของมาตรการทางปกครองที่ให้แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายและกฎหมายไม่ได้ให้เป็นอำนาจของศาลที่จะทำการเพิกถอนประทานบัตรได้ ดังนั้นการนำมาตรการทางปกครองมาใช้ประกอบจึงเป็นเรื่องที่น่านำมาพิจารณานอกเหนือจากมาตรการทางอาญาเพราะมาตรการทางปกครองจะมีความยืดหยุ่นในการออกคำสั่งได้มากกว่า หากมีการนำมาตรการทางปกครองมาใช้อย่างจริงจังและเข้มแข็งก็จะช่วยให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายดีขึ้น

4.7 การนำมาตรการทางแพ่งมาใช้ประกอบกับมาตรการทางอาญา

มาตรการทางแพ่งที่ถูกนำมาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่งคือ "ค่าเสียหายเชิงลงโทษ" หรือ Punitive Damages มาตรการดังกล่าวมีการนำมาใช้ในระบบคอมมอนลอว์เมื่อมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดต่อบุคคลอื่นซึ่งค่าเสียหายที่ศาลสั่งให้จ่ายไม่ใช่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเป็นการสั่งให้จ่ายในลักษณะที่ต้องการลงโทษผู้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อผู้อื่นเพื่อให้ผู้ละเมิดมีความระมัดระวังในการกระทำมากขึ้นในอันที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ค่าเสียหายในลักษณะนี้อาจคล้ายกับค่าปรับในทางอาญาเพราะมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเช่นเดียวกันและเป็นการกระทำต่อ

ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ต้องจ่ายแก่ผู้ได้รับความเสียหายแต่การส่งจ่ายค่าเสียหายเช่นนี้ไม่มี การกำหนดอัตราที่แน่นอนอย่างโทษปรับในทางอาญาที่ศาลไม่อาจสั่งปรับเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนดแม้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะร้ายแรงเพียงใดก็ตาม ดังนั้นจึงเป็นดุลพินิจของศาลที่จะส่ง จ่ายได้ตามที่ศาลเห็นสมควร การนำมาตรการในส่วนของการค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้จึงเป็น แนวทางหนึ่งในการใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งยังจะ ช่วยให้ผู้กระทำความมีความระมัดระวังในการดำเนินกิจการของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะ ค่าเสียหายที่ต้องจ่ายนั้นอาจมากกว่าค่าความเสียหายที่แท้จริงหลายเท่าก็ได้ ข้อดีของการนำ มาตรการค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้อีกประการหนึ่งก็คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา ดังนั้นแม้การกระทำนั้นจะไม่ใช่ความผิด อาญาโดยตรงแต่เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันนั้นซึ่งจะเป็น ผลดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดต้องใช้ความระมัดระวังการดำเนินกิจการใดๆที่อาจส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกเหนือจากการนำเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการ ทางแพ่งแล้ว แนวคิดนี้ยังจะนำมาใช้ในส่วนของการทางอาญาในส่วนของการลงโทษด้วย โดย การกำหนดค่าปรับให้มีอัตราที่สูงมากเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการปรามผู้ที่จะคิด จะกระทำความผิดและผู้ที่จะทำผิดที่ต้องจ่ายค่าปรับที่มีอัตราสูงมากนั้นก็จะเป็นการป้องปรามผู้กระทำความ ผิดซ้ำอีก

4.8 การบัญญัติให้ผู้แทนหรือผู้จัดการนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคล

กฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายฉบับจะกำหนดให้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้อง รับโทษเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้แทนหรือผู้จัดการนิติบุคคล หรือบุคคลใดที่ต้องรับผิดชอบใน การดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนใน การกระทำความผิดนั้น การบัญญัติไว้เช่นนี้ถือว่าเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี ดีเนื่องจากโดยแท้จริงแล้วนิติบุคคลไม่อาจดำเนินการอย่างใดได้เองแต่หากเป็นการกระทำการ ผ่านบุคคลเหล่านั้น การกระทำใดๆของนิติบุคคลจึงมาจากการตัดสินใจของผู้ที่ถือว่าเป็นตัวแทน ในการแสดงเจตนาและบุคคลนั้นก็กระทำในนามของนิติบุคคล เมื่อมองเข้าไปในเนื้อหาของ การกระทำของนิติบุคคลจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำและการตัดสินใจของผู้ที่กระทำการแทนนิติบุคคล นั้นเอง ดังนั้นเมื่อมีการลงโทษต่อการกระทำของนิติบุคคลแล้วผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำนี้ก็ ต้อง รับผิดชอบไปด้วย สำหรับมาตรการที่จะลงแก่บุคคลเหล่านี้ไม่ตกอยู่ในข้อจำกัดของมาตรการที่จะใช้แก่ นิติบุคคลเพราะบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลธรรมดาแม้จะต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับนิติบุคคลแต่ก็เป็นไป ตามระวางโทษที่กำหนดไว้ มาตรการบางอย่างที่อาจใช้กับนิติบุคคลไม่ได้หรืออาจมีช่องว่างทาง

กฎหมายจึงอาจแก้ไขได้ด้วยบทบัญญัติที่กำหนดไว้เช่นนี้ เช่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการที่ห้ามนิติบุคคลก็จะห้ามบุคคลเหล่านี้ด้วยทำให้ไม่สามารถดำเนินการหรือประกอบการในเรื่องนั้นได้อีกซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องของการทำมาหากินที่ส่งผลกระทบต่อการค้าวงชีวิตอย่างมาก มาตรการดังกล่าวจึงเป็นการยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ดี ดังนั้นในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลจึงควรนำตัวบุคคลดังกล่าวเข้ามาร่วมรับผิดชอบและจัดให้มีการลงโทษแก่บุคคลเหล่านี้เช่นเดียวกับนิติบุคคลเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.9 ปัญหาการนำมาตรการทางอาญาไปใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

การนำมาตรการทางอาญามาใช้ในการคุ้มครองปัญหาสิ่งแวดล้อมแม้จะเป็นแนวทางมาตรการที่เหมาะสมเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดแต่การใช้มาตรการทางอาญาก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการต่อบุคคลซึ่งหากยังไม่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแต่เป็นมาตรการอื่นมาเสริมเพื่อให้เกิดความเด็ดขาดเช่น การสั่งปิดโรงงานอุตสาหกรรมที่กระทำความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นมาตรการทางปกครองแต่เมื่อมีการสั่งปิดกลับมีการเดินขบวนประท้วงของลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการที่ถูกสั่งปิดเพื่อให้มีคำสั่งเปิดโรงงานนั้นอีกครั้ง หรือกรณีของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่ศาลปกครองมีคำสั่งให้ประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมก็เป็นที่วันเกรงกันว่า การลงทุนจากต่างชาติจะหดหายไปทำให้การจ้างงานในพื้นที่ที่ต้องลดลงและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เรื่องการนำไปใช้เนื่องจากเหตุผลสำคัญสองประการคือ หากนำมาตรการทางอาญามาใช้อย่างเด็ดขาดก็อาจจะเกิดความขัดแย้งกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาระบบอุตสาหกรรมในปัจจุบัน แต่ผู้เขียนเห็นว่าหากปรับปรุงมาตรการทางอาญาให้เหมาะสมแล้วก็จะแก้ไขปัญหานี้ไปได้ ประการที่สองคือการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีการบัญญัติมาตรการทางอาญาเพื่อใช้บังคับไว้ดีเพียงใดก็ตามแต่หากการบังคับใช้ยังมีความย่อหย่อน ขาดความเข้มแข็งเด็ดขาดในการนำไปใช้ การปล่อยปละละเลยของเจ้าหน้าที่และปัญหาอื่นๆที่ได้กล่าวมาหากไม่มีการแก้ไขสิ่งเหล่านั้นด้วย การแก้ไขมาตรการทางอาญาแม้จะดีเพียงใดก็คงจะไม่เกิดผลในการรักษาสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรจะเป็น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เราสามารถธำรงรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ได้ก็คือจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม หากเราสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและช่วยกันดูแลสอดส่องปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้วผู้เขียนก็เชื่อว่านั่นจะช่วยให้เราสิ่งแวดล้อมที่ดีราบรื่นเท่าที่ควรโดยไม่ต้องพึ่งมาตรการทางอาญาใดๆด้วยซ้ำไป